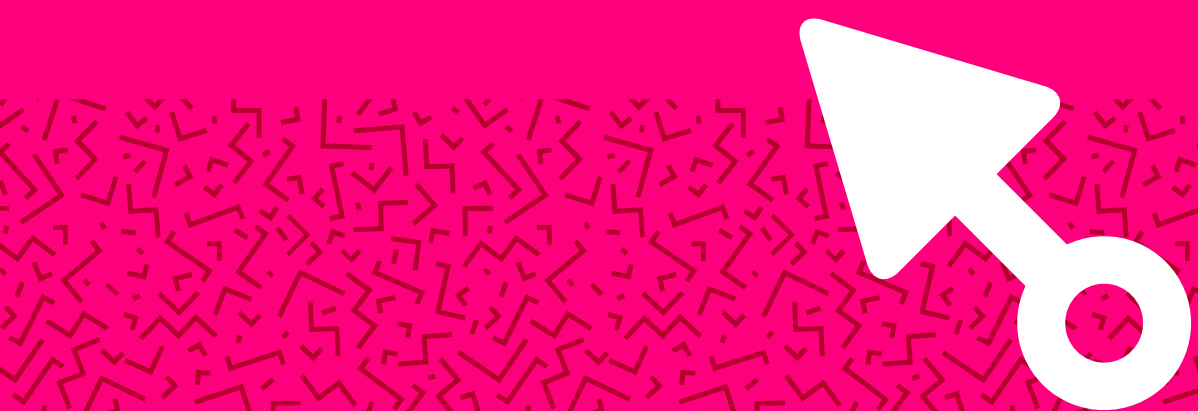

Publicatie

Werken met een portfolio

innovatievragen **PO RAAD**

Cedin

Wat verandert er in je onderwijs als je gaat werken met een portfolio?

Dat is de onderzoeksvraag die 12 scholen van de stichting Quadraten hebben onderzocht vanuit de kernthema's Samenwerking en Talentontwikkeling uit het koersplan van de stichting. Na een verkennende sessie via de Toolkit Portfolio van Kennisnet werd door een regiegroep een projectplan geschreven en een externe begeleidingspartij gezocht. Dat werd Cedin Onderwijs uit Drachten. Het projectplan werd ook onderdeel van de innovatievragen van de PO-raad.

Het project is in drie fases opgezet:

1. Visieontwikkeling en doelbepaling.
2. Kennisontwikkeling en uitwisseling via netwerkleren.
3. Schoolontwikkeling centraal in combinatie met gedeelde verdiepingvragen.

Via dit proces willen we een onderzoekscultuur op de scholen stimuleren.

In het aanvankelijke projectplan gingen we uit van fysieke bijeenkomsten en veel uitwisseling op locatie. Door de Corona crisis was dat niet mogelijk en Cedin heeft toen op heel korte termijn een digitale variant gemaakt. Digitaal werken was op zich een leertraject, dat zich gaandeweg beter ontwikkelde. Het bood onverwacht veel voordelen (tijd, doelmatigheid, flexibiliteit) maar ook nadelen. Tijdens de interview momenten misten de leerkrachten vooral de rijke ervaring en de spontaniteit van uitwisseling op locatie. Dit wordt voortgezet als fysieke bijeenkomsten weer mogelijk worden.

Alleen ga je sneller, samen kom je verder!

Het initiatief tot samenwerking kwam vanuit de praktijk van CBS de Borgstee. Zij benoemen de ervaring dat iedere school weliswaar werkt aan innovatie, maar dat echt duurzaam innoveren met één school lastig is. Door samen te werken maak je het proces robuuster en kan je in de uitwerking putten uit veel meer perspectieven.

Bron: <https://onderzoekscultuurscholen.platformsamenonderzoeken.nl/#/>

De Leeromgeving Onderzoekscultuur ondersteunt scholen om op een onderzoekende manier te werken aan onderwijsontwikkeling. De school baseert zich hierbij op praktijkkennis en kennis uit onderzoek. Onderwijsprofessionals-team, schoolleiding, bestuur-werken samen en de verantwoordelijkheid ligt zo laag mogelijk in de organisatie. Zo zijn alle medewerkers eigenaar van de ontwikkeling.

Alleen ga je sneller, samen kom je verder!

/// Uitgangspunten:

1. Het belang van de focus op het **proces** in plaats van op het "eindproduct" In het streven naar efficiëntie is het een valkuil om een gewenste eindsituatie zo snel mogelijk te "organiseren". Het product krijgt dan voorrang op het proces en het risico is groot om dan voorbij te gaan aan onderwijsinhoudelijke voorwaarden in het proces.
2. Samenwerken kan leiden tot verdieping vanuit meerdere perspectieven. Iedere deelnemer begint innovatie vanuit de eigen ervaring. Het opdoen van nieuwe informatie over de innovatie brengt nieuwe mogelijkheden binnen het gezichtsveld. Door deze te onderzoeken en te testen ontstaat nieuwe kennis en ervaring. Door deze uit te wisselen in een grotere groep wordt deze ervaring rijker en dieper.
3. Iedere school ontwikkelt een portfolio dat past bij het eigen onderwijskundig profiel. We wilden geen gezamenlijke "oplossing" ontwikkelen, maar wel samen oplossingen onderzoeken en kiezen die werken op de eigen school.
4. Het eigenaarschap van het proces binnen een school ligt bij de directeur en twee of drie 'kartrekkers'. Zij volgen de centrale bijeenkomsten en worden toegerust om vanuit kennis en betrokkenheid draagvlak te creëren binnen het team.

Verkenning

In de eerste fase hebben we verschillende gereedschappen gebruikt die ieder op een eigen manier helpen om de visie van de school te koppelen aan heldere doelen. Daarmee kun je een route uitstippelen naar de verdere ontwikkeling van een portfolio.

/// Verkenning

In de eerste fase hebben we verschillende gereedschappen gebruikt die ieder op een eigen manier helpen om de visie van de school te koppelen aan heldere doelen. Daarmee kun je een route uitstippelen naar de verdere ontwikkeling van een portfolio.

Toolkit 'Verkenning Digitaal Portfolio' van Kennisnet

De toolkit visualiseert een routekaart van het leerproces van leerlingen, hoe zij begeleid worden en op welke momenten een portfolio daarbij kan ondersteunen. Hierdoor ontstaat bewustzijn en ontdek je de speerpunten waaraan je verder wilt werken. Deze speerpunten worden verzameld in een 'lensformulier'.

cbs Het Anker

Doorkijkje: Op het Anker praten de ouders mee

Klik hier voor meer informatie over de toolkit

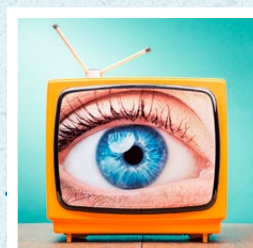
Het curriculaire spinnenwebspel van Van den Akker

Het spinnenweb is een bewuste metafoor. Het beschrijft tien componenten uit het curriculum die onderling verbonden zijn. Een verandering in één component heeft consequenties voor de andere aspecten. Wanneer deze te weinig meebewegen, kan het web breken. Cedin heeft het werken met het spinnenweb vorm gegeven in een spel dat je op verschillende momenten in het proces opnieuw kunt spelen om daarmee de samenhang tussen de verschillende aspecten van het portfolio in de leeromgeving opnieuw te verkennen.

cbs De Delta

Welke 3 aspecten worden volgens jou het meeste beïnvloed door het invoeren van een leerling portfolio?

Doorkijkje: Op de Delta

Werken met Critical Skills in het portfolio

Ontwerpeisen voor een portfolio

In aansluiting op de inhoudelijke verkenning hebben we in deze fase ook een begin gemaakt met de verkenning van de ontwerpeisen van een portfolio, zowel analoog als digitaal. Die informatie hebben we gedeeld met de stichting LEV_WN. Zij hebben in hun innovatievraag daar een prachtige keuzetool voor gemaakt.

Stichting LEV-WN

De Digifoliowijzer van LEV-WN

Het schema Anders organiseren

Dit ben ik
Hier zit ik nu
Hier wil ik naartoe

Deze werkvorm helpt de scholen hun belangrijkste doelen vast te leggen in een *plan-van-aanpak*. De kartrekkers verkennen hier de randvoorwaarden voor duurzame verandering (veranderkundig proces). Hoe zorg je voor maximale betrokkenheid en eigenaarschap van alle teamleden bij deze innovatie? Wat hebben we nodig om ons plan te kunnen uitvoeren?

Elsa Dorsman: kartrekker op de Hoeksteen

Het ontwikkelplan van de Hoeksteen

cbs De Hoeksteen

4

/// Verdieping

De fysieke werkbijeenkomsten met een geplande duur van 3 uur werden nu online bijeenkomsten van 1,5 uur. Daarbij werd het principe van flipping-the-classroom toegepast:

Een asynchrone voorbereiding (informatie en opdrachten in eigen tijd en tempo), gevolgd door de online (synchrone) bijeenkomst waarin de kennis en ervaringen werden gedeeld in deelgroepjes. Deze werkvorm werd door de deelnemers als heel praktisch en tijdsbesparend ervaren.

De kennisverdieping leidt tot evaluatie en verbetering van de bestaande praktijk. Dit vindt plaats op de eigen school en in de klas. Helaas was interview tussen leerkrachten in de eigen klas niet mogelijk. De scholen hebben aangegeven dit in de vervolgfase van het project verder vorm te willen geven. Juist bij het toepassen van uitgebreide kennis kan interview nieuwe perspectieven opleveren. Een aantal scholen willen ook gerichte trainingen inzetten voor specifieke vaardigheden die besproken zijn.

De onderwerpen die in deze fase werden aangedragen door de scholen waren:

- Eigenaarschap van leerlingen
- Kind- en groepsgesprekken filmpje
- Feedback geven
- Executieve functies
- Formatieve analyse (formatief beoordelen); rubrics
- Fixed en growth mindset
- Ontwerpeisen voor een portfolio (zie ook Digifoliowijzer)

Een doorkijkje op Cbs de Borgstee, Sws Humstee en Obs de Opstap

Cbs de Borgstee

Sws de Humstee

Obs de Opstap

/// Evaluatie

De verwachting dat het proces sterker zou worden door samen te werken is uitgekomen. De omstandigheden werden weliswaar negatief beïnvloed door de Corona crisis maar alle scholen bleven betrokken en positief.

De resultaten van het project verschillen per school. Dit heeft te maken met de beginsituatie van de school, maar ook met de manier waarop de kartrekkers het proces binnen het eigen team konden vormgeven. Die diversiteit was vooraf ook ingeschat en onderdeel van het proces. Je kunt leren van anderen die verder zijn, en ben jij verder dan maak jij je eigen proces sterker als je dit helder aan anderen kunt overdragen. Daarnaast heeft iedere school wel punten om zich verder te ontwikkelen, en daarvoor werden door Cedin voldoende mogelijkheden aangereikt.

In dit project bleef de uitwisseling vooral beperkt tussen de kartrekkers van de scholen. De uitwisseling van kennis, ervaring en praktijk tussen de leerkrachten van verschillende scholen moet nog op gang komen, maar is

wel een belangrijk onderdeel van het gezamenlijke leerproces. Tijdens de verdieping lag het accent bewust vooral op de onderwijskundige vakinhoud en minder op digitale werkvormen. De uitwerking hiervan in digitale toepassingen of werkvormen (en oriëntatie op een digitaal portfolio) is voor de meeste scholen nog in het beginstadium (of men kiest bewust voor een analoog portfolio). De meeste scholen zien meer digitaal werken wel als een vervolgstap.

De gebruikte materialen tijdens de bijeenkomsten komen beschikbaar voor alle scholen van Quadraten via een Teams omgeving (het materiaal van Cedin is niet vrij beschikbaar). Andere scholen kunnen later aansluiten en dan het proces in eigen tempo volgen en daarbij ondersteund worden door de scholen die al verder zijn.

2

Doorkijkje: op een aantal scholen

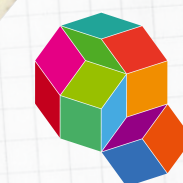
De rol van de kartrekker

Samenwerking tussen scholen Remmelt Booy en Stapsteen

Molenberg Schoolontwikkeling

Quadraten
meer waarde in onderwijs en opvang